

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
UŽIMTUMO ĮSTATYMO NR. XII-2470 5¹, 25, 37, 41, 42, 48¹ STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

Projekto rengimą paskatino Lietuvoje esanti sudėtinga ekonominė situacija, susidariusi dėl antrojo visuotinio karantino, paskelbto reaguojant į COVID-19 (koronaviruso infekcijos) plitimo antrąją bangą. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (toliau – EBPO) vertinimu 2020 metų pabaigoje, pirmojo COVID-19 (koronaviruso infekcijos) protrūkio įtaka Lietuvos ekonomikos nuosmukiui buvo nedidelė ir šalies ekonomika atsigauja. XVII Vyriausybė skubiai parengė paramos programą, siekiančią iki 10 % BVP, namų ūkiams ir įmonėms bei numatė naujas investicijas, siekiant paremti ilgalaikį ekonomikos augimą. 2020 metų lapkritį publikuotoje EBPO Lietuvos ekonomikos apžvalgoje rekomenduojama „toliau teikti laikiną paramą namų ūkiams ir įmonėms, padedant perskirstyti išteklius gyvybingoms įmonėms“. Tačiau didelė dalis Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymo (toliau – Įstatymas) 41 ir 42 straipsniuose numatomų įvairių įdarbinimo rėmimo formų bei kitų priemonių, susijusių su pandemijos pasekmių valdymu, yra baigusios galioti 2020 metų gruodžio 31 d. Vienos didžiausių numatytų paramos priemonių – paramos įmonėms po prastovų – įgyvendinimui pernai buvo skirta 611,221 mln. eurų.

Atsižvelgiant į antrojo karantino ir su juo susijusių ekonominės veiklos ribojimų sukeltą žalą ekonomikai, šiuo Įstatymo pakeitimo projektu siekiama praplėsti subsidijų bei užimtumo priemonių verslui ir gyventojams apimtį. Užimtumo įstatymas, be jokios abejonės, tapo esmine ekonomikos gaivinimo priemone per ir po pirmojo karantino pernai. Šio įstatymo nuostatų, susijusių su pandemijos pasekmių valdymu, įgyvendinimui 2020 metais iš viso buvo skirta virš 900 mln. eurų. Atsižvelgiant į sėkmingą pirmojo karantino ekonomikos gaivinimo priemonių patirtį, leidusią Lietuvos ekonomikai 2020 metus užbaigti su vienu geriausių BVP rodiklių Europoje, siūlome ir dabar taikyti ne tik prastovų kompensavimo mechanizmus, bet ir tiesiogines darbo užmokesčio subsidijas nukentėjusiam nuo pandemijos verslui, skatinant verslininkus kuo greičiau grįžti į aktyvią veiklą. Teikiamu projektu taip pat siekiama ištaisyti skubos tvarka gruodį priimto Užimtumo įstatymo spragas.

Įstatymo 5¹ straipsnio pakeitimo tikslas yra sudaryti galimybę asmenims, kurie vykdo veiklą pagal verslo liudijimus ir karantino paskelbimo dieną tokios veiklos nevykdė, tačiau jų vykdoma veikla yra tęstinė ir atitinka kitus šiame straipsnyje numatytus reikalavimus, gauti specializuotą 260 Eur/mėn. išmoką. Dėl biurokratinių formalumų virš 10 tūkstančių savarankiškai dirbančių asmenų šiuo metu yra palikti be paramos. Įstatymo 25 straipsnio pakeitimo tikslas yra įtraukti į papildomai remiamų asmenų sąrašą savarankiškai dirbančius asmenis, kurie yra įtraukti į Valstybinės mokesčių inspekcijos paskelbtą mokesčių mokėtojų, nukentėjusių dėl COVID-19 (koronaviruso infekcijos), sąrašą, kad šie asmenys, jei dėl karantino visiškai prarado galimybę vykdyti veiklą, galėtų pretenduoti į Įstatyme numatytas standartines užimtumo skatinimo priemones, taip užtikrinant, kad aktyvūs visuomenės nariai kaip galima greičiau grįžtų į darbo rinką. Įstatymo 37 straipsnio pakeitimo tikslas yra atlyginti profesiniame mokyme dalyvaujančių asmenų testavimo, vykdomo COVID-19 ligai nustatyti, išlaidas. Taip siekiama neapsunkinti patekimo į profesinį mokymą pandemijos laikotarpiu bei padidinti išsityrusių nuo COVID-19 (koronaviruso infekcijos) asmenų skaičių ir prisidėti prie šios infekcijos plitimo sumažinimo. 41 ir 42 straipsnių pakeitimo tikslas yra **skirti subsidiją darbo užmokesčiui darbdaviams**, kurie yra įtraukti į Valstybinės mokesčių

inspekcijos paskelbtą mokesčių mokėtojų, nukentėjusių dėl COVID-19 (koronaviruso infekcijos), sąrašą, siekiant skatinti darbuotojų grįžimą iš prastovų ir nukentėjusių verslų tvarumą pereinamuoju laikotarpiu. Įstatymo 48¹ straipsnio pakeitimo tikslas yra dviem mėnesiais pratęsti darbo paieškos išmokos mokėjimą iki š. m. rugsėjo 30 d., įvertinant tai, kad pasibaigus karantinui darbo vietų darbo rinkoje iš karto nepadaugės ir pagalba praradusiems darbus dėl kilusios pandemijos dar kurį laiką bus reikalinga.

Šiais pakeitimais būtų prisidedama prie asmenų, ekonomiškai nukentėjusių dėl paskelbto karantino suvaržymų, finansinės gerovės ir saugumo didinimo bei darbdavių, nukentėjusių dėl paskelbto karantino, galimybės išsilaikyti darbo vietas ir taip efektyviau prisidėti prie ekonomikos atsigavimo karantinui pasibaigus. Daugelį naujų priemonių siūloma taikyti iki š. m. rugsėjo 30 d.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Lietuvos Respublikos Seimo nariai: Tomas Tomilinas, Linas Kukuraitis, Lukas Savickas, Guoda Burokienė, Aušrinė Norkienė, Rima Baškienė, Laima Nagienė, Laima Mogenienė, Jonas Jarutis, Rimantė Šalaševičiūtė.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Projekte aptarti teisiniai santykiai šiuo metu yra reguliuojami Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymu. Įstatymo 5¹ str. 1 d. 1 punktą numato, kad, norint gauti išmoką savarankiškai dirbantiems asmenims, Lietuvos Respublikos Vyriausybei paskelbus ekstremaliąją situaciją ir karantiną, savarankiška veikla turi būti registruota ne trumpesnę kaip 3 mėnesių laikotarpį per 12 mėnesių ir nebūti *išregistruota* iki Lietuvos Respublikos Vyriausybės paskelbtos ekstremaliosios situacijos ir karantino paskelbimo dienos, taip paliekant nuošalyje virš 10 tūkstančių pagal verslo liudijimus savarankišką veiklą vykdančių asmenų.

Įstatymo 25 str. aptariami darbo rinkoje papildomai remiami asmenys (pvz., neįgalieji, grįžę iš įkalinimo įstaigų), tačiau, vadovaujantis šiame straipsnyje išdėstytais punktais, į papildomai remiamų asmenų sąrašą nepatenka savarankiškai dirbantys asmenys, kurie yra įtraukti į Valstybinės mokesčių inspekcijos paskelbtą mokesčių mokėtojų, nukentėjusių dėl COVID-19 (koronaviruso infekcijos), sąrašą.

Įstatymo 37 str. 14 dalies 5 punkte numatomas su profesiniu mokymu susijusių išlaidų atlyginimas, tokių kaip privalomas sveikatos tikrinimas ir skiepijimas nuo užkrečiamųjų ligų, tačiau yra neįtraukiamas testavimas dėl COVID-19 (koronaviruso infekcijos).

Įstatymo 41 ir 42 straipsniai numato įvairias įdarbinimo rėmimo formas, tačiau didelė dalis svarbių priemonių, susijusių su pandemijos pasekmių valdymu, yra baigusios galioti 2020 metų gruodžio 31 d.

Įstatymo 48¹ str. numato darbo paieškos išmokos mokėjimo pagrindus.

Taip pat, svarbu pažymėti, kad kartu su siūlomais Užimtumo Įstatymo 41 ir 42 straipsnių pakeitimais automatiškai įsigalios ankščiau galiojusios 41 straipsnio nuostatos, kurios nustojo galioti 2020 metų gruodžio 31 d., pasibaigus 41 straipsnio 2³ ir 2⁴ dalių galiojimo terminui, kaip tai numatyta 42 straipsnyje. Pratęsus straipsnio normos galiojimą, kuri turėjo ją lydinčių dalių ir kurių galiojimas nėra panaikintas, tačiau jos laikomos automatiškai netekusiomis galios dėl lydimosios normos nebuvimo, ir taip sugrąžinus lydimąją normą į galiojimą lydinčiosios dalys automatiškai tampa vėl veikiančiomis lydimosios normos pagrindu. Dėl to pratęsiant 41 straipsnio 2⁴ dalies galiojimą iki 2021 m. rugsėjo 30 d., automatiškai į galiojimą sugrįš šią dalį lydinčios to paties 41 straipsnio nuostatos. Tai svarbu todėl, kad kartu su papildoma parama atsiras ir prievolė 3 mėn. išlaikyti bent 50 proc. darbo vietų.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Siūloma Įstatyme pakeisti 5¹, 37, 41, 42, 48¹ straipsnius ir 25 straipsnį papildyti nauju 17 punktu.

Papildant 25 straipsnį nauju 17 punktu, siūloma, kad į papildomai remiamų asmenų sąrašą patektų savarankiškai dirbantys asmenys, kurie yra įtraukti į Valstybinės mokesčių inspekcijos paskelbtą mokesčių mokėtojų, nukentėjusių dėl COVID-19 (koronaviruso infekcijos), sąrašą.

Įstatymo 41 straipsnio pakeitimu siūloma, kad darbdaviams, kurie yra įtraukti į Valstybinės mokesčių inspekcijos paskelbtą mokesčių mokėtojų, nukentėjusių dėl COVID-19 (koronaviruso infekcijos), sąrašą, būtų skiriama ir mokama subsidija darbo užmokesčiui (gali būti derinama su subsidija prastovoms), o šios subsidijos mokėjimas vyktų iki 4 mėnesių: pirmąjį ir antrąjį mėnesius mokant 70 procentų algos, bet ne daugiau kaip Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos, o trečiąjį ir ketvirtąjį mėnesius mokant 30 procentų nuo priskaičiuoto atlyginimo, bet ne daugiau kaip Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtinta minimali mėnesinė alga. Šios priemonės naudojimas būtų susietas su konkrečiais įsipareigojimais 3 mėn. išlaikyti bent 50 proc. darbo vietų (analogiškai saugikliai, galioję 2020 metais, pasiteisino) subsidijavimas būtų intensyvesnis smulkioms įmonėms iki 10 darbuotojų bei įmonėms, atitinkančioms žaliojo kurso bei aukštos pridėtinės vertės plėtros kursą (analogiškai papildomos paramos mechanizmai, galioję 2020 metais, pasiteisino). Pakeitimai padės užtikrinti nuoseklų nuo COVID-19 (koronaviruso infekcijos) nukentėjusių įmonių (apie 70 tūkst. įmonių) grįžimą į ekonomiką bei darbuotojų, šiuo metu esančių prastovose (apie 120 tūkst. darbuotojų) grįžimą į darbą. Detaliau paaiškinta čia:

Kas siūloma	Laikotarpiai	Paramos intensyvumas	Paramos dydis	Kiek darbuotojų būtų remiama	Įsipareigojimas	Potencialūs gavėjai
VMI nukentėjusių sąrašė	1-2 mėn. 3-4 mėn.	70% nuo DU 30% nuo DU	≤642 Eur	- Iki 10 darbuotojų, kai įmonėje ≤20 darbuotojų. - Iki 50% darbuotojų, kai įmonėje > 20 darbuotojų.	Išlaikyti ≥50% subsidiją gavusių darbuotojų 3 mėn.	70 tūkst. įmonių
VMI nukentėjusių sąrašė + pažangių technologijų gamyba, žinioms imlios paslaugos, žaliasis kursas ir socialinis dialogas	1-2 mėn. 3-4 mėn.	70% nuo DU 30% nuo DU	≤963 Eur			2,1 tūkst. įmonių

Įstatymo 37 straipsnio 14 dalies 5 punktą siūloma papildyti testavimu nuo COVID-19 (koronaviruso infekcijos). Tai padėtų perkvalifikavimo priemonėse neutralizuoti praktinius barjerus, atsiradusius dėl pandemijos. Įstatymo 5¹ straipsnio 1 dalies 1 punkte siūloma išbraukti „ir nebuvo išregistruota“, taip sudarant galimybę į išmokas pretenduoti ir vykdančioms savarankišką veiklą pagal verslo liudijimą ne mėnesiais, o konkrečiomis dienomis.

Tikimasi, kad, nustačius tokį teisinį reguliavimą, atsiras daugiau aiškumo aptartuose santykiuose ir šis reguliavimas prisidės mažinant COVID-19 viruso suvaldymui paskelbto visuotinio karantino sukeltą žalą ekonomikai bei prisidės prie verslo atsigavimo.

Įstatymo 48¹ straipsnyje yra keičiamas darbo paieškos išmokos mokėjimo terminas nuo vieno mėnesio po karantino pabaigos iki trijų mėnesių po karantino pabaigos, bet ne ilgiau nei iki 2021 metų rugsėjo 30 d. Įtempto pokarantinio laikotarpio metu tai padės užtikrinti bazinės pajamos tiems, kurie neteko darbo dėl pandemijos (apie 70 tūkst. bedarbių), tačiau aktyviai jo ieško.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Priėmus Įstatymą neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Priimtas Įstatymas neturės įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Priimti Įstatymo pakeitimai padės lengviau išgyventi ekstremalios situacijos ir karantino sąlygas savarankiškai dirbantiems asmenims, taip pat darbdaviams, kurie yra įtraukti į Valstybinės mokesčių inspekcijos paskelbtą mokesčių mokėtojų, nukentėjusių dėl COVID-19 (koronaviruso infekcijos), sąrašą bei prisidės prie efektyvesnio ekonomikos atsigavimo Lietuvos Respublikos Vyriausybės paskelbtai ekstremaliajai situacijai ir karantinui pasibaigus.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Priimtam Įstatymui inkorporuoti į teisinę sistemą Vyriausybė turės parengti poįstatyminių aktų pakeitimo projektus.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. Įstatymo projekte naujos sąvokos nėra teikiamos, taip pat nekeičiamos galiojančios sąvokos.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, - kas ir kada juos turėtų priimti:

Priimtam Įstatymui įgyvendinti įgyvendinamųjų teisės aktų parengti nereikės.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):

Daugelis siūlomų priemonių yra trumpalaikės ir neturi fiskalinių įsipareigojimų. Vienkartinėms ekonomikos gaivinimo priemonėms turi būti naudojamos skolintos lėšos. Tikslų lėšų poreikį nustatys Finansų ministerija, kai Vyriausybė pateiks Seimui patikslintą 2021 metų biudžeto projektą (tai planuojama daryti). Preliminarios antrojo karantino tendencijos rodo, kad, pagal 2021 metų vasario pradžios duomenis, verslas yra linkęs prašyti mažiau paramos nei pernai: 2,5 kartų mažiau kreipiamasi dėl SODROS įmokų atidėjimo, ketvirtadaliu mažiau įmonių paskelbė prastovas. Banko „Swedbank“ vyriausiasis analitikas Lietuvoje Nerijus Mačiulis 2020 metų gruodžio 14 d. naujienu agentūrai „BNS“ yra pasakęs, kad „matydami galimybes valstybėms be jokių apribojimų pasiskolinti už neigiamas palūkanas finansų rinkose, nekenkiant Lietuvos skolos tvarumui ir nesukuriant jokių rizikų, kad dėl to galėtų sumažėti valstybės kredito reitingas, – tai tame kontekste tikrai reikėtų nesibaiminti skirti papildomą milijardą ar du milijardus eurų – kiek to reikės, siekiant išsaugoti darbo vietas ir minimizuoti pandemijos bei karantino įtaką“.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:
Projektui parengti gauta Valstybinės mokesčių inspekcijos pažyma.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną „Eurovoc“, yra „minimalioji mėnesinė alga“, „subsidija“, „savarankiškai dirbantys asmenys“, „testavimas“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:
Nėra.

Teikia
Seimo nariai:

Tomas Tomilinas

Linas Kukuraitis

Lukas Savickas